 <p>ZŠ Rozmarínová ul.1 Komárno Rozmarínová ul.1 945 01 Komárno</p>	<h1>Plán prevencie šikanovania</h1>	Vydanie č.:	1
		Platné od:	02.09.2022
		Strana	1 z 7
		Výtlačok č.:	1

PLÁN PREVENCIE ŠIKANOVANIA

Úvod

Šikanovanie, násilie a agresivita sa v súčasnom období stáva vážnym problémom, ktorý sa prejavuje v školách a školských zariadeniach. Preto je potrebné sa tejto téme venovať hlavne v oblasti prevencie. **Legislatívne sa opiera o Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. z marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach.** Hlavným cieľom tohto plánu je navrhnuť preventívne aktivity a programy na elimináciu patologických javov v našej škole. Materiál obsahuje aj doporučené postupy riešenia situácií. Obsahuje nielen základné informácie o šikanovaní, o formách jeho prejavov, ale aj návrhy na riešenie, spôsoby preventívneho pôsobenia učiteľov, potrebu spolupráce s rodičmi žiakov a príslušnými inštitúciami.

Sociálno-patologické javy v školách

Sociálno-patologické javy je zhrňujúci pojem pre nezdravé, nenormálne, obecné nežiaduce spoločenské javy. Najčastejšie sa vyskytujúce sociálno-patologické javy sú záškoláctvo, šikanovanie, agresia, agresivita, týranie, zanedbávanie a zneužívanie detí, kriminalita, prostitúcia, vandalizmus, alkoholizmus a iné drogové závislosti. Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrasovanie. Ide o cieľené a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Šikanovanie sa prejavuje v rôznych podobách, ktoré môžu mať následky na psychickom a fyzickom zdraví.

Podstatnými znakmi šikanovania sú

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.

Šikanovanie sa prejavuje v priamej podobe: fyzickými útokmi, urážlivými prezývkami, nadávkami, posmechom, tvrdými príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením vecí a pod. Šikanovanie sa môže prejavovať i v nepriamej podobe, napr. prehliadaním a ignorovaním obeť. Šikanovanie sa môže uskutočňovať aj medzi žiakmi v triede či výchovnej skupine a odohráva sa najmä v čase prestávok, cestou do školy a zo školy alebo v čase mimo vyučovania. Škola alebo školské zariadenie zodpovedá za deti a žiakov v čase vyučovania a školských akcií. Obeť šikanovania môže mať niektoré z týchto vlastností: dieťa tiché, citlivé, slušné, plaché, bojzlivé, menej fyzicky zdatné, neschopné pobiť sa, odlišuje sa od svojich rovesníkov, dieťa osamelé, bez kamarátov, dieťa odlišnej rasy, kultúry, jazyka, náboženstva, prichádza do sformovaného kolektívu. Šikanovanie nesmie byť zamestnancami

 <p>ZŠ Rozmarínová ul.1 Komárno Rozmarínová ul.1 945 01 Komárno</p>	<h2>Plán prevencie šikanovania</h2>	Vydanie č.:	1
		Platné od:	02.09.2022
		Strana	2 z 7
		Výtlačok č.:	1

školy v žiadnej miere akceptované a pedagóg musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeti poskytnúť okamžitú pomoc. Šikanovanie žiakov môže naplňať skutkovú podstatu priestupkov (zodpovednosť od 15 rokov) alebo môže ísť o trestný čin (zodpovednosť od 14 rokov).

Príčiny sociálno-patologických javov v školách

Na vzniku sociálno-patologických javov v školách sa podieľajú:

Vonkajšie činitele:

- a) rodina (štýly rodinnej výchovy, patologické rodinné prostredie, negatívne vzory v rodine, nízka vychovávateľská pripravenosť rodičov, nerešpektovanie autority rodiča)
- b) škola predimenzované učivom, množstvo vyučovacích hodín a množstvo žiakov v triedach, vystresovaní, unavení, demotivovaní učitelia a žiaci, učitelia nepripravovaní na výchovné pôsobenie
- c) partia, konformizmus v partiách, kriminalita, vandalizmus, agresia, drogové závislosti promiskuita
- d) médiá, predkladanie negatívnych vzorov, denne prezentovaná agresia a násilie v médiách

Vnútorne činitele:

- a) hereditárna podmienenosť a genetická výchova,
- b) poruchy centrálného nervového systému,
- c) dispozície k neurózam a psychózam,
- d) psychické poruchy rôznej etiológie –na základe vonkajších podnetov môžu vyvolať poruchy správania rôznej závažnosti, pričom je podstatná ich vzájomná interakcia.

Prevencia

Prevencia sa rozdeľuje na primárnu, sekundárnu a terciárnu.

Primárna prevencia sa uplatňuje na miestach, kde k šikanovaniu ešte nedošlo (Bendl, 2003, s. 78). Zahŕňa sa tu informovanie pedagógov, žiakov, verejnosti. Pestuje sa v žiakoch zdravé sebavedomie, samostatnosť, patrí sem aj budovanie kolektívnosti triedy i celej školy, budovanie prirodzených kamarátskych vzťahov, budovanie pocitu bezpečia. Úlohou sociálneho pedagóga v primárnej prevencii podľa Bakošovej (2008, s.16) je znížiť pravdepodobnosť vzniku problému.

Sekundárna prevencia sa uplatňuje v miestach, kde už k šikanovaniu došlo. Tu je potrebné využiť rôzne opatrenia na to, aby sa šikanovanie znova neobjavilo. Do prevencie sekundárnej patrí diagnostika šikanovania, jej šetrenie a pedagogické opatrenia na nápravu, komunikácia s rodičmi agresorov a obetí a výchovná práca s agresormi (Bendl, 2003, s. 78).

Terciárna prevencia je zameraná na jednotlivcov, ktorí prejavujú špeciálne znaky a symptómy, alebo prejavujú znaky závislosti (<http://www.infodrogy.sk>). Podľa Kozlíkovej, Martinčekovej (1997, s.15) je terciárna prevencia komplexnou starostlivosťou o vážne narušené

 <p>ZŠ Rozmarínová ul.1 Komárno Rozmarínová ul.1 945 01 Komárno</p>	<h2>Plán prevencie šikanovania</h2>	Vydanie č.:	1
		Platné od:	02.09.2022
		Strana	3 z 7
		Výtlačok č.:	1

deti u ktorých bola nariadená ústavná alebo ochranná výchova. Aby boli šikanovanie a agresia v triede potieraná, si musia všetci žiaci v procese výchovy a vzdelávania osvojiť kognitívne zručnosti (sem patrí sebahodnotenie, vnímanie seba samého, znalosť riešenia konfliktov a pozitívne videnie sveta), emočné zručnosti (zručnosť prejavovať svoje city, ovládať emócie, ovládať stres) a behaviorálne zručnosti (tu ide o komunikáciu, o presadenie sa a aktívne počúvanie druhých) (Gajdošová, Herényiová, 2006, s. 223 -225).

Za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania a agresivity zodpovedá riaditeľ školy. V rámci účinnej prevencie šikanovania je potrebné:

- a) vytvoriť pozitívnu klímu v škole,
- b) navodiť úzku spoluprácu medzi žiakmi, zamestnancami školy, rodičmi a jasne vymedziť možnosti oznamovať aj zárodky šikanovania (pri zachovaní dôvernosti takýchto oznámení),
- c) v školskom poriadku školy jasne stanoviť pravidlá správania vrátane sankcií za ich porušenie, viesť písomné záznamy o riešení konkrétnych prípadov šikanovania,
- d) zaistiť v súlade s pracovným poriadkom zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení i v čase mimo vyučovania žiakov a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
- e) oboznámiť pedagogických zamestnancov so systémom školy pre oznamovanie a vyšetrovanie šikanovania, zvyšovať informovanosť pedagogických zamestnancov, organizovať semináre s odborníkmi zaoberajúcimi sa danou problematikou,
- f) informovať pedagogických zamestnancov, žiakov, aj rodičov o tom, čo robiť v prípade, keď sa dozvedia o šikanovaní (napr. umiestniť na prístupné miesto kontakty a telefónne číslo na inštitúcie, ktoré sa problematikou šikanovania zaoberajú),
- g) zabezpečiť vzdelávanie v oblasti prevencie šikanovania najmä triednych učiteľov, koordinátorov prevencie a výchovných poradcov,
- h) spolupracovať s odborníkmi z príslušného CPPP a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských a preventívnych služieb v regióne,
- i) v pracovnom poriadku školy vymedziť oznamovaciu povinnosť pre pedagogických aj nepedagogických zamestnancov,
- j) zaangažovať do riešenia a do prevencie šikanovania žiakov

Metódy pre prevenciu a včasné odhalenie šikanovania

Uvádzam iba tie metódy, ktoré sú podľa môjho názoru najviac vhodné pre prevenciu šikanovania:

- Projektová metóda
- Dramatizácia
- Rolová hra
- Diskusia

 <p>ZŠ Rozmarínová ul.1 Komárno Rozmarínová ul.1 945 01 Komárno</p>	<h2>Plán prevencie šikanovania</h2>	Vydanie č.:	1
		Platné od:	02.09.2022
		Strana	4 z 7
		Výtlačok č.:	1

- Prednáška
- Brainstorming
- Rozhovor
- Didaktické hry

Práca triedneho učiteľa

V rámci univerzálnej prevencie bude triedny učiteľ poskytovať žiakom nielen informácie o šikanovaní, ale aj rady ako mu predchádzať a to prevažne zážitkovou formou, ktorú prijímajú oveľa lepšie ako klasickú prednáškovú formu. Formou zážitku si žiaci dokážu oveľa efektívnejšie osvojiť nové poznatky a informácie, intenzívne na ne reagovať. Pre riešenie tohto problému je nevyhnutné vytvoriť atmosféru otvorenej a dôvernej komunikácie, ktorá žiakom umožní o danej problematike diskutovať, vymieňať si postrehy, či skúsenosti a zároveň im pomôže vyvinúť vlastné stratégie a nápady na to, ako sa s týmto nežiaducim javom vysporiadať. Námety pre prácu s triednym kolektívom:

1. *Diskusia*

Žiaci sa aktívne zapájajú do diskusie na tému „Čo je podľa Vás šikanovanie?“ odpoveďami typu: keď sa spolužiaci druhému opakovane vysmieávajú za to, z akej rodiny pochádza, ako sa oblieka, že sa dobre učí, že poslúcha učiteľov, keď sa spolužiaci druhému vyhrážajú počarbaním zošita, vysypaním vecí z tašky, keď neurobí čo chcú, keď spolužiaci druhému berú desiatu, peniaze alebo osobné veci, keď spolužiaci druhému robia veci, ktoré sú mu nepríjemné (napríklad nadávajú mu, strkajú do neho, schovávajú mu veci, opakovane ho urážlivo prezývajú).

2. *Práca v skupinách*

Žiaci pracujú v skupinkách a prostredníctvom hovorca odprezentujú ostatným svoje postrehy na vlastnosti agresora a obeť. Ostatní členovia skupiny reagujú na prezentáciu, prípadne ju dopĺňajú o ďalšie pohľady. Najčastejšie vlastnosti agresorov: fyzicky zdatní chlapci (dievčatá nie sú výnimkou), niekedy sa však spojí inteligencia s bezohľadnosťou a krutosťou a vyváži nedostatok telesnej sily, sebaistí jedinci, túžiaci ovládať druhých, bezohľadne sa presadzovať, drzo sa správajú k dospelým aj k rovesníkom, majú tendenciu prekračovať normy spoločenského správania.

3. *Brainstorming*

Učiteľ pracuje so žiakmi formou brainstormingu na tému „Ako sa môžeš brániť, čo môžeš urobiť?“. Necháme žiakov voľne sa vyjadrovať, odpovede zapisujeme na tabuľu a na záver zhrnieme do niekoľkých bodov: keď do teba niekto zapára, nedaj sa vyprovokovať, keď máš ísť okolo tých, ktorí ťa bijú, berú ti veci, nechodievaj sám, počkaj na nejakú skupinku a pridaj sa k nim, aj keď ich vôbec nepoznáš, vyhýbaj sa miestam, kde by ťa mohol niekto zbití alebo ti niečo zobrať, keď nemáš kamarátov, skús si ich nájsť, povedz o svojich problémoch rodičom a požiadaj ich o radu, keď sa šikanovanie deje v škole, oznám to učiteľovi, ktorému dôveruješ, školskému psychológovi, školskému špeciálnemu pedagógovi, môžeš zavolať na Linku detskej istoty, Linku dôvery alebo do CPPPpP. Čísla nájdeš na internete, alebo ti poradia učitelia.

 <p>ZŠ Rozmarínová ul.1 Komárno Rozmarínová ul.1 945 01 Komárno</p>	<h2>Plán prevencie šikanovania</h2>	Vydanie č.:	1
		Platné od:	02.09.2022
		Strana	5 z 7
		Výtlačok č.:	1

4. Modelové situácie

Žiaci v menších skupinkách spoločne riešia zadané modelové situácie. Z ponúknutých možností si po vzájomnej diskusii vyberú tú najsprávnejšiu a svoju voľbu prezentujú pred celou triedou. Cieľom je, aby žiaci pochopili, že nie je správne :nečinne sa prizerať šikanovaniu, schvaľovať agresívne správanie svojich spolužiakov, odsudzovať niekoho, kto je iný, slabší, má nejaký fyzický hendikep, mlčať, keď vidia nečestnosť, ponižovanie druhých, byť ľahostajní, keď sa stanú svedkom šikanovania. Žiakom zdôrazňujeme, že celý problém sa začne riešiť až vtedy, keď šikanovanie ohlásia a vyhľadajú pomoc.

5. Iný typ preventívnych programov

Podľa situácie v triednom kolektíve Informačné programy zamerané na znalosti medzi mladými ľuďmi o následkoch násilia a šikanovania. Informácie sú poskytované aj o právnych dopadoch. Pozornosť je venovaná negatívnym účinkom, sociálnemu prostrediu človeka a psychologickému zdraviu. Zahŕňajú aktivity v mnohých formách, sem patria: prednášky, frontálne vyučovanie, filmy a videá, diskusie a debaty. Programy zamerané na zručnosti rozhodovania učia žiakov stratégie na identifikovanie problémov nachádzanie riešení a volenie si z alternatív. Zahŕňajú tréning zručností. Tieto programy sa nutne nezameriavajú na aktérov šikanovania. Aktivity môžu byť prezentované formou prednášok, diskusií, hrania rolí a zadávaním úloh. Pokus ovplyvniť a zvýšiť zručnosti racionálne sa rozhodovať, ako aj aplikovať racionálne procedúry pri riešení problémových situácií. Programy zamerané na dávanie si záväzkov podporujú žiakov, aby sa zaručili alebo zaviazali, že sa vyhnú používaniu násilia (napr. triedna súťaž). Tento záväzok je niekedy postavený na morálnych princípoch. Aktivity majú často diskusný charakter, kým záväzky sú často ustanovené v petíciách alebo zmluvách. Pokus ovplyvniť mladých ľudí, aby si dali silný osobný záväzok, že násilie pri riešení konfliktov nebudú používať.

Úloha učiteľa

Učitelia sa nepochybne najlepšie hodia na to, aby prevzali úlohu vykonávať výchovnú prevenciu, pretože žijú so žiakmi. Učitelia môžu svojim žiakom priamo alebo nepriamo pomôcť pri tom, aby sa žiaci situovali ku svojim vlastným postojom k drogám, zdraviu, životným hodnotám, aby žili v súlade s vlastným presvedčením.

Úlohy učiteľa: vytvárať pozitívnu klímu na vyučovacích hodinách. Každý pedagogický zamestnanec školy má nespochybniteľne kľúčové postavenie pri vytváraní sociálne pozitívnej klímy školy a triedy, ktorá sa odráža vo vzťahu k žiakovi, k jeho vzdelávaniu a výchove a správnom prístupe k rodičom. Podstata prevencie spočíva v kombinácii a rovnováhe prirodzenej autority učiteľa a posilnení demokracie a kooperácie v triede a v škole, neučiť nudne, pýtať sa žiakov na ich názory, diskutovať s nimi a pokojne vysvetľovať stanoviská, akceptovať aj iné názory žiakov, dávať im možnosť voľby prostredníctvom triednej samosprávy, otvorene a ústretovo pracovať s rodičmi v prospech rozvoja žiaka, mať dôveru žiaka, nedopustiť správanie ponižujúce ľudskú dôstojnosť, všimnúť si správanie žiakov počas prestávok, riešiť problémy v spolupráci s triednym učiteľom, informovať rodičov o postupe pri riešení šikanovania, vzdelávať sa v oblasti prevencie šikanovania, spolupracovať so školskou psychologičkou. Učitelia budú dbať na to, aby sa vyhli unáhleným záverom, vo svojich súdoch musia byť veľmi opatrní, musia veľmi pozorne počúvať, čo im rozprávajú zúčastnené strany a súčasne by mali ich výroky a

 <p>ZŠ Rozmarínová ul.1 Komárno Rozmarínová ul.1 945 01 Komárno</p>	<h2>Plán prevencie šikanovania</h2>	Vydanie č.:	1
		Platné od:	02.09.2022
		Strana	6 z 7
		Výtlačok č.:	1

tvrdenia overiť u ostatných. Učítelia jednotlivých predmetov, zvlášť spoločenskovedných oboznamujú žiakov s právami dieťaťa. Práva dieťaťa spadajú do skupiny tých ľudsko-právnych dokumentov, ktoré sa zaoberajú právami zvlášť ohrozených skupín vyžadujúcich ochranu. Dohovor o právach dieťaťa formuluje potrebné kroky vzhľadom na špeciálne postavenie detí, ktoré sú relatívne neschopné obhajovať vlastné záujmy. Preto je potrebné venovať im zvláštnu pozornosť a starostlivosť.

Akútne problémy rieši ihneď v spolupráci s triednym učiteľom a so školským psychológom, špeciálnym pedagógom.

Pri podozrení na šikanovanie žiaka je potrebná spolupráca vedenia školy, koordinátora prevencie, výchovného poradcu, školského psychológa, školského špec. pedagóga, triedneho učiteľa a ostatných učiteľov s rodičmi dotknutých žiakov. Učítelia sú povinní upozorniť rodičov žiakov na to, aby si všímali možné príznaky a poskytli pomoc pri riešení. Pri pohovore s rodičmi sú učítelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií. Spoluprácu pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu obstaráva koordinátor prevencie. Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru Policajného zboru SR. Riaditeľ školy bez zbytočného odkladu oznámi orgánu sociálno-právnej ochrany (ÚPSVaR, odbor sociálnych vecí) skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky. Riešenie šikanovania Učítel', alebo vychovávateľ', ktorému bude známy prípad šikanovania a neprijme v tomto smere žiadne opatrenie sa vystavuje riziku trestného postihu. Takýmto konaním môže pedagogický zamestnanec naplňovať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu, alebo ublíženia na zdraví.

Odporúčaný postup školy pre riešenie šikanovania

1. Pri zistení šikanovania učiteľom na základe vlastného pozorovania, alebo nahlásenia žiakmi, alebo obeťou šikanovania je potrebné konať neodkladne, ale podľa premysleného postupu, aby sme nenarobili viac škody ako osuhu. Nekonajme unáhle, v žiadnom prípade nekonfrontujeme obeť s agresorom, neriešime problém pred triedou.

2. Ak si to situácia vyžaduje, zaistíme ihneď ochranu obetí.

3. Učítelia informujú triedneho učiteľa, ktorý je zodpovedný za dôsledné vyriešenie šikanovania.

4. Triedny učiteľ sa individuálne a postupne porozpráva najskôr so žiakmi -svedkami šikanovania. Začína rozhovormi s tými, ktorí na šikanovanie upozornili. Výpovede si zapisuje, sumarizuje dokumentáciu a dôkazy. Pri rozhovoroch neuvádza svoje zdroje informácií.

5. Ak šikanovanie nahlásila obeť, najskôr sa porozpráva s ňou. Mal by vzbudiť dôveru, nepodniknúť nič bez jej súhlasu a vedomia, trápenie nezväčšiť nešetrným zverejňovaním krívd, zistiť v čom si predstavuje pomoc učiteľa. Učítel' preberá zodpovednosť za to, čo sa dozvedel, nemlčí ani na základe želania obete.

6. Snaží sa diskkrétne si overiť informácie z čo najväčšieho množstva zdrojov, porovnáva svoje postrehy s názorom iných dospelých -pedagógov, rodičov. Je optimálne prizvať na pomoc i

 <p>ZŠ Rozmarínová ul.1 Komárno Rozmarínová ul.1 945 01 Komárno</p>	<h2>Plán prevencie šikanovania</h2>	Vydanie č.:	1
		Platné od:	02.09.2022
		Strana	7 z 7
		Výtlačok č.:	1

psychológa, výchovného poradcu, ktorí by mali mať problematiku postupu pri riešení týchto problémov naštudovanú.

7. Na základe zozbieraných informácií musí rozlíšiť, či sa jedná o šikanovanie, či ide o ojedinelý priestupok. Dáva pozor aby sa nezamenila obeť s agresorom. Nie vždy musia byť agresormi silnejší jedinci.

8. Ak má zhromaždený dostatok informácií, vedie rozhovor s agresorom. Agresori sa môžu snažiť zľahčovať situáciu, vraviac, že šlo len o hru, zábavu. Niekedy stačí i rozhovor s nimi, pri ktorom im vysvetlíme škodlivosť ich správania, snažíme sa vysvetliť im ich konanie z nášho zorného uhla, vedieme ich k empatii. Zároveň im vysvetlíme možné sankcie, ktoré by z prípadného opakovania agresivity voči spolužiakom mohli hroziť. Myslíme i na to, že kritizujeme správanie, nie dieťa. V závere by sme mali vyjadriť vieru, že agresívny žiak je schopný získať vzhľad do svojho správania a možno dokonca pomôže učiteľovi zlepšiť v triede atmosféru a v budúcnosti bude učiteľovi nápomocný.

9. Triedny učiteľ podľa závažnosti prípadu a podľa priebehu vyšetrovania buď prípad uzavrie, alebo písomne informuje riaditeľa školy. Vždy informuje zákonného zástupcu agresora i obeť o priebehu vyšetrovania a o opatreniach.

10. Riaditeľ školy po dohovore s triednym učiteľom určí ďalší postup.

11. Podľa závažnosti riaditeľ školy nahlási prípad polícii, kontaktuje CPPPaP, sociálny úrad.

V Komárne, dňa 2.9.2022

Mgr. Stanislav Jiríček
riaditeľ školy